

PODMIENKY ROZVOJA CESTOVNÉHO RUCHU NA SLOVENSKOM VIDIEKU

Roberta Š t ě p á n k o v á

Katedra regionálneho rozvoja, PEF, Vysoká škola poľnohospodárska,

Tr. A. Hlinku č. 2, 949 01 Nitra

č. tel.: 087/601 kl. 580, č. faxu: 087/511 589

Anotace:

Otázky súvisiace s rozvojom cestovného ruchu na slovenskom vidieku sú v súčasnosti často diskutované. Má význam hľadať logické súvislosti tohto rozvoja v širšom kontexte, tak ako aj ich vplyv na rozvoj cestovného ruchu v konkrétnych lokalitách. Obec môže cestovný ruch rozvíjať na základe vlastného existujúceho potenciálu, ale musí pritom reagovať na globálny trh cestovného ruchu a na jeho všeobecné trendy.

Summary:

Questions about slovak rural tourism development are often discussed. There is a need of seeking of the development logical connections in wide context. The connections and their effects of tourism development in particular areas are mentioned in this paper. Village can develop the tourism in conditions of its existing potential but it must take into account the general trends of global tourism market.

Kľúčové slová:

analýza trhu cestovného ruchu, trendy, analýza potenciálu obcí, podmienky rozvoja cestovného ruchu, pozitíva a negatíva, rozvoj cestovného ruchu, rozvoj vidieka

Key words:

analysis of tourism market, trends, analysis of villages potential, tourism development, conditions, positives and negatives, tourism development, rural development

Cestovný ruch v medzinárodnom meradle patrí medzi prosperujúce a dynamicky sa rozvíjajúce odvetvia. I napriek súčasnej prechodnej celosvetovej recesii sa podľa prognóz v budúcom období príjmy z cestovného ruchu budú zvyšovať. Podľa analýz Svetovej organizácie cestovného ruchu (WTO) sa v roku 1993 medzinárodného cestovného ruchu zúčastnilo 500,1 mil. osôb (t.j.+ 5% v porovnaní s rokom 1992) a dosiahol sa príjem 324 mld. USD (t.j.+16,1%). Podiel Európy na týchto celosvetových výsledkoch predstavuje 59,3 % na počte účastníkov a 50,2 % na príjmoch.

Napriek tomu, že budúci vývoj cestovného ruchu nebude celkom bezproblémový (zmeny sociálnych, ekonomických a demografických štruktúr, náročné technologické zmeny, problémy životného prostredia v sídlach a krajine, uskutočňujúce sa politické procesy/ prognózy po roku 1995 predpokladajú 4,5 %-ný medziročný rast, čo znamená v celosvetovom rozsahu, že v roku 2000 bude počet účastníkov takmer 600 mil. a príjmy budú viac ako 600 mld. USD.

V porovnaní s uvedenými údajmi a výsledkami medzinárodného cestovného ruchu, na Slovensku toto odvetvie zaznamenáva podobné trendy iba v niektorých ukazovateľoch.

Analýza trhu cestovného ruchu na Slovensku z hľadiska národohospodárskeho; otvorenie hraníc, zavedenie bezdevízového styku s množstvom krajín a zrušenie povinnej minimálnej výmeny možno považovať za podporné aktivity na rozvoj cestovného ruchu v ponovembrovom období.

V mnohých smeroch sa však podmienky na jeho rozvoj zhoršili (napr. zrušenie Fondu cestovného ruchu, zhoršenie leteckého spojenia Slovenska, výška daňového zaťaženia, DPH a platieb sociálneho poistenia, koordinácia cestovného ruchu na regionálnej úrovni a pod.), ale aj napriek tomu viaceré štatistické ukazovatele naznačujú v mnohých smeroch priaznivý súčasný vývoj (viď. Tabuľka č. 1).

Z hľadiska účelu cesty zahraničných návštevníkov na Slovensko počas letnej sezóny dominuje rekreačný pobyt 24,5% kultúrno-poznávací pobyt 13,4%, návšteva známych 11,3%, nákupná turistika 9,2%, pracovná cesta 8,4%, liečebný pobyt 1,3% a 31,9 bolo tranzitných turistov. Až 45 % návštevníkov utratilo počas svojho pobytu na Slovensku menej ako 30 USD na osobu a deň, iba asi 30 % vynaložilo za svoj pobyt viac ako 100 USD. V roku 1994 bolo v ubytovacích zariadeniach na Slovensku najviac hostí domácich 54%, z Českej republiky 10%, Nemecka 7%, Poľska 8%, ostatných európskych štátov 3% a 15% boli iní hostia. Z toho bolo 72% hostí ubytovaných v hoteloch, 10% v

kempingoch, 8% v turistických ubytovniach, 4% v chatových osadách, 2% v penziónoch a 4% tvorili ostatné formy ubytovania.

Priemerný počet prenocovaní zahraničných turistov sa tiež zvýšil oproti roku 1993 z 2,7 noci v roku 1994 na 3,1.

Podľa dostupných údajov bolo k 30.6.1993 na Slovensku 40.800 lôžok v komerčných hotelových zariadeniach, 37.000 lôžok v komerčných nehotelových zariadeniach, 4.500 lôžok v odborárskych zotavovniach, 10.900 lôžok v prírodných liečebných kúpeľoch a 200.000 lôžok v individuálnych rekreačných objektoch.

V službách cestovného ruchu je podľa odborných odhadov zamestnaných cca 65.000 osôb. Podľa údajov Štatistického úradu SR k 31.3. 1995 pôsobí v ubytovacích službách 379 právnických, 3 727 fyzických a v stravovacích službách 677 právnických a 9 589 fyzických osôb. Po zohľadnení faktu, že turizmus vyvoláva i nepriamu zamestnanosť v odvetviach dodávateľských a v obslužných činnostiach, počet pracovných miest priamych i nepriamych je asi 100.000, pričom asi 20.000 občanom poskytuje cestovný ruch možnosti doplnkových príjmov. Na území Slovenska pôsobí 1 010 cestovných kancelárií, z toho je 643 súkromných.

Z rozsiahlych prieskumov vyplýva, že zahraniční návštevníci Slovenska sa zaujímajú o návštevy miest s bohatým kultúrnym a historickým dedičstvom, o zimné a letné pobyty v horách na vidieku v zdravom životnom prostredí, o pobyty zamerané na preventívnu starostlivosť o zdravie, ale aj o aktívnu formu dovolenky spojenú s poznávaním viacerých oblastí a širokou škálou aktivít.

Zjavný je trend postupného skracovania pobytov a delenia dovolenkového voľného času na niekoľko menších častí v rôznych ročných obdobiach.

Z uvedenej analýzy trhu cestovného ruchu na Slovensku vyplýva, že je potrebné:

- orientovať sa tak na zahraničnú ako aj domácu klientelu,
- ako ťažiskové rozvíjať tie formy cestovného ruchu, ktoré logicky vyplývajú zo základných územných podmienok Slovenska a jeho potenciálu na jednej strane a na druhej z dopytu a orientácie potenciálnych účastníkov cestovného ruchu,
- podporiť zvýšenie priemernej útraty návštevníka (hlavne zahraničného) na osobu a na deň a to zvýšením kvality služieb, rozšírením ponuky a spštením ich štruktúry.

Vybrané štatistické údaje o cestovnom ruchu (CR) v Slovenskej republike (SR).

Tabulka 1

Ukazovateľ	1992	1993	1994	Index 94/93	Indikátor
Devizové príjmy z aktívneho CR (mil. USD)	213	390,2	568,0	145,6	Foreign exchange receipts from active tourism (mil USD)
Podiel devízových príjmov na hrubom domácom produkte (%)	2,2	3,6	4,6	-	Share of foreign exchange receipts on home product (%)
Počet návštevníkov SR, t.j. prechodov hraníc (mil. osob)	15,7	12,9	21,9	169,8	Number of visitors: pass the borders (mil. persons)
Počet turistov, t.j. ubyt. návštevníkov (mil. osob)	1,63	1,45	1,98	136,6	Number of tourists (mil. persons)
- zahraniční	0,58	0,60	0,90	138,5	- from abroad
- domáci	1,05	0,80	1,08	135,0	- from Slovakia
Počet prenocovaní v SR (mil. osob)	4,54	4,72	6,35	134,5	Numbers of overnight stays in SR
- zahraniční	1,56	1,79	2,77	154,7	(mil. nights)
- domáci	2,58	2,92	3,58	122,6	- from abroad - from SR
Počet ubytovacích zariadení	475	578	1009	174,6	Number of accommodational facilities

*Prameň: Rok 1994 v cestovnom ruchu na Slovensku, Sekcia cestovného ruchu -
Ministerstvo hospodárstva Slovenskej republiky, Panoráma Slovenska 2/95*

Podmienky a obmedzenia rozvoja cestovného ruchu na slovenskom vidieku.

Podrobnej analýze možností rozvoja cestovného ruchu na vidieku v podmienkach Slovenska bol venovaný výskum Katedry regionálneho rozvoja Prevádzkovo-ekonomickej fakulty Vysokej školy poľnohospodárskej v Nitre.

Analýza potenciálu vo vybraných obciach potvrdzuje nasledovné zovšeobecňujúce skutočnosti. Slovenský vidiek má vhodné podmienky pre aktivizáciu a rozvoj cestovného ruchu a jeho špeciálnych foriem. Tento fakt logicky vyplýva zo všeobecnej charakteristiky Slovenska a v úvode spomínaných existujúcich podmienok pre pobytové formy, ale aj tranzitný cestovný ruch, ktoré sú dané:

- výhodnou geografickou polohou v strede Európy a prechádzajúcimi komunikačnými trasami sever-juh a východ-západ našim územím,
- prírodným potenciálom, ktorý predstavujú hory, reliéfne danosti a ojedinelé geomorfologické zvláštnosti, rieky, jazerá, termálne a minerálne pramene a iné vodné plochy, flóra a fauna, klimatické podmienky,
- antropogénnymi (vytvorenými) podmienkami, ktoré sú reprezentované množstvom kultúrnych a historických pamiatok nachádzajúcich sa aj vo vidieckych sídlach, či ich okolia (kaštiele, hrady, objekty ľudovej architektúry, technické pamiatky, kúpeľné a rekreačné strediská),
- sociálnymi predpokladmi, pod čím rozumieme celkový životný štýl obyvateľov, zachovanie ľudových tradícií a folkóru, komunikatívnosť a snahu o vytváranie sociálnych kontaktov a typickú slovenskú pohostinosť.

Na strane druhej však analýza výrazne potvrdzuje reálnu skutočnosť, že nie každá konkrétna obec má podmienky na to aby práve v nej malo zmysel hovoriť o nutnosti aktivizácie akejkoľvek formy cestovného ruchu. Vyplýva to z:

- absencie zariadení alebo zlej úrovne supraštruktúry (ubytovacích a stravovacích zariadení) a infraštruktúry (ostatných doplnkových zariadení a služieb CR)
- stavu životného prostredia v obciach (existencie, či skôr neexistencie kanalizácie, čističiek odpadových vôd, vodovodných sietí, nevhodného umiestnenia a riešenia skládok odpadov)
- slabšej, prípadne žiadnej propagácie
- chýbajúceho lokálneho a regionálneho informačného systému

- nevyhovujúceho dopravného systému - slabej vybavenosti cestných trás základnými službami pre motoristov
- neznalosti cudzích jazykov znemožňujúcej komunikáciu
- nevyhovujúceho stavu existujúcich historických objektov a vysokej investičnej náročnosti ich rekonštrukcií
- nevyhovujúceho stavu fyzickej štruktúry - obrazu mnohých obcí
- nízkej kvality poskytovaných služieb
- neschopnosti domácich predať vlastné atraktivity bez väčších nákladov

Vymenované negatíva sú prehľbované aj faktormi, ktoré vo všeobecnosti spomaľujú možný rozvoj malého a stredného podnikania a teda aj aktivít súvisiacich s cestovným ruchom.

Ak hovoríme o rozvoji CR na vidieku máme na mysli jeho rozvoj v kontexte s rozvojom vidieka. Teda popri snahe o zapojenie sa do európskeho trhu cestovného a turistického ruchu je potrebné brať ohľad na všeobecné trendy, ktoré budú tento trh ovládať. Tieto trendy je potrebné zachytiť aj v obciach a v kontexte s nimi riešiť podmienky pre rozvoj cestovného ruchu na slovenskom vidieku a orientovať sa na tie aktivity, ktoré u nás majú dlhoročné tradície a po ktorých je aktuálny dopyt.

Na základe uvedených všeobecných skutočností je potrebné rozpracovať ucelenú koncepciu rozvoja cestovného ruchu v širokom rozsahu celej našej geografickej oblasti s väzbami na okolie. Na základe takto koncipovaného programu riešiť koncepciu jednotlivých oblastí a modelovať detaily v konkrétnych lokalitách a to prostredníctvom premyslených programov rozvoja obcí. Táto koncepcia by mala mať jasnú štruktúru a prepracovaný vzťah medzi pôsobením ekonomických cieľov a ekologických možností. Takýto komplexný pohľad zabezpečí zvyšovanie kvality v oblasti rozvoja aktivít všeobecne súvisiacich s CR v prospech obce, jej rozvoja a v záujme návštevníka tak, ako aj obyvateľa.

Literatúra:

Ministerstvo hospodárstva-Sekcia pre cestovný ruch: Panoráma Slovenska 1/94, 2/94, 2/95

Zahraniční návštevníci Slovenska-Sekcia pre cestovný ruch pri Ministerstve hospodárstva: Bulletin Slovakia tour 1995, Bratislava

Štěpánková, R.: Možnosti a podmienky pre rozvoj cestovného ruchu na vidieku.
Zborník z konferencie: Rozvoj vidieka, Katedra regionálneho rozvoja PEF VŠP v
Nitre, 1994, str. 155-162